

модернізації економіки за рахунок використання екологічно прийнятних технологій виробництва тощо.

Список використаних джерел:

1. Батиченко С. П. Суспільно-географічні аспекти захворюваності населення регіонів України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. геогр. наук: спец. 11.00.02 – економічна та соціальна географія. – К., 2014. – 20 с.
2. Гукалова І. В. Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація: монографія. – К.: Інститут географії НАН України, 2009. – 347 с.
3. Гуцуляк В. М. Медична географія: Екологічний аспект: навчальний посібник. – Чернівці: Рута, 2008. – 132 с.
4. Дем'янчук І. П. Конструктивно-географічні засади медико-географічних досліджень Тернопільської області: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. геогр. наук: спец. 11.00.11 – конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів. – К., 2017. – 20 с.

Качановська В.

*магістрантка II курсу
спеціальності 014 Середня освіта (Географія)
Науковий керівник – доц. Потокій М. В.*

ОБСЯГИ І СТРУКТУРА РОЗДРІБНОГО ТОВАРООБОРОТУ В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Одним із основних показників розвитку торгівлі є роздрібний товарооборот. Він визначає економічні відносини, які виникають на кінцевій стадії руху товарів зі сфери обігу в особисте споживання шляхом обміну грошових доходів населення. Роздрібний товарооборот – це реалізація товарів населенню для особистого споживання в обмін на його грошові доходи, а також продаж товарів ринкового фонду організаціям і установам для колективного споживання та задоволення їх господарських потреб. Обсяг роздрібного товарообороту державної, колективної та приватної форм торгівлі є одним із важливих показників розвитку господарства в цілому і торгівлі зокрема [6]. Роздрібний товарооборот — це дзеркало розвитку промисловості й сільського господарства. Він відображає найважливіші пропорції економічного та соціального розвитку держави, співвідношення промисловості з сільським господарством, розподіл національного доходу на фонд нагромадження та фонд споживання, співвідношення фонду індивідуальної оплати за працю із суспільними фондами споживання, а також попитом і пропозицією [5].

Роздрібний товарооборот здійснюється через торговельну мережу державної, колективної та приватної торгівлі. До роздрібного

товарообороту належить також продаж населенню і неторговим організаціям товарів з оптових баз і складів, заготівельних пунктів, виробничих підприємств. Документальний облік роздрібного товарообороту здійснюється у державній, кооперативній та приватній торгівлі [11].

Загальний обсяг роздрібної торгівлі, що включає роздрібний товарооборот підприємств, які здійснюють діяльність з роздрібної торгівлі, розрахункові дані щодо обсягів продажу товарів на ринках та підприємцями-фізичними особами в Тернопільській області за 2014 рік склав 16737,4 млн. грн., у 2016 р. – 22494,4 мільйони гривень, що в порівняльних цінах на 2,1% більше, аніж у 2015 р., [10], а в 2017 р. – 11 651 млн. грн., що складає лише 51,8% від рівня 2016 року [14].

Таблиця 1

Оборот роздрібної торгівлі та ресторанного господарства, млн. грн.*

Показник діяльності	Роки								
	2000	2005	2010	2011	2013	2014	2016	2017	2018
Оборот роздрібної торгівлі	616,3	2698,3	9095,6	11545,7	13980,9	16737,4	22494,4	11651,0	13082,8
Оборот ресторанного господарства	27,0	144,3	407,2	...	458,8	409,7
Роздрібний товарооборот підприємств	385,5	1324,8	3821,9	4612,4	5046,8	6143,2	8052,2	6528,2	7169,4

*) За даними Головного управління статистики в Тернопільській області

Упродовж 2005-2015 рр. спостерігалась тенденція до збільшення частки непродовольчих товарів у загальному обсязі роздрібного товарообороту підприємств. У 2000 році частка продовольчих товарів складала 57,5%, у 2014 році – тільки 37,7%. Щорічно частка продовольчих товарів у середньому зменшувалася на 1,4%. У 2016 рр. ця тенденція змінилася на протилежну: частка продовольчих товарів почала збільшуватися і досягла у 2015 р. 37,5%, у 2016 р. – 38,3%. У 2017 р. вона знову зменшилася до 32,1% [14].

За період з 2000 року у структурі продажу товарів за усіма каналами реалізації відбулися значні зміни. Вони стосуються зменшення частки роздрібної торгівлі мережі підприємств-юридичних осіб від 45,3% у 2000 році до 35,4% у 2016 році і зростання частки підприємців-фізичних осіб та організованих ринків з продажу споживчих товарів – від 46,4% у 2000 році до 59,2% у 2016 році. Частка неформальних ринків фактично не змінилася і перебуває на рівні 3,0-3,2%. Тернопільська область

посідає дуже скромне місце серед інших регіонів України за обсягами роздрібною торгівлі (таблиця 2).

Таблиця 2

Оборот роздрібною торгівлі в окремих регіонах України*, млн.грн.

Регіон	Роки					
	2005	2010	2013	2015	2016	2018
Україна	174 367,2	541 548,4	888 773,4	1 031 679,4	1 175 319,2	930 629,2
Тернопільська область	2 698,3	9095,6	13 980,9	20 260,3	22 494,4	13 082,8
Івано-Франківська область	3 938,5	13 097,2	22 625,5	33806,4	37 657,0	22 299,5
Львівська область	8 795,9	25 228,2	39 237,7	57 520,2	68 369,4	57 825,1
Рівненська область	3 238,3	9 787,4	16 093,7	23 460,2	25 648,5	17360,0
Хмельницька область	4 131,9	12 514,8	19 383,9	26 030,4	29 824,8	20 565,9
Чернівецька область	2 532,1	8 023,8	12 308,1	17 474,9	18 989,5	15 170,4

*) За даними Головного управління статистики в Тернопільській області

Динаміку торгівлі у Тернопільській області та сусідніх з нею областей за останнє десятиліття показано в таблицях 3 і 4.

Таблиця 3

Індекси обороту роздрібною торгівлі в окремих регіонах України*, у відсотках до попереднього року

Регіон	2005 рік	2010 рік	2013 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Україна	122,4	109,8	108,7	80,2	104,3	106,5	106,2
Тернопільська область	126,0	105,6	106,5	86,9	102,1	99,2	110,6
Івано-Франківська область	120,3	105,3	108,8	86,7	103,9	106,8	112,6
Львівська область	120,6	105,2	107,2	87,3	107,2	112,5	105,3
Рівненська область	117,0	104,9	107,8	83,7	99,9	98,6	109,3
Хмельницька область	117,0	106,6	107,0	83,5	105,8	105,0	101,3
Чернівецька область	116,5	104,9	110,9	86,3	99,8	104,5	105,2

*) За даними Головного управління статистики в Тернопільській області

На долю торгових підприємств, що розміщені в міських поселеннях Тернопільської області, припадає 7 014 млн. грн., у сільській місцевості – 1 038,2 млн. грн.

Таблиця 4

Обсяги роздрібної торгівлі продовольчими і непродовольчими товарами*, млн. грн.

Показник	Роки							
	2000	2005	2010	2013	2015	2016	2017	2018
Роздрібний товарооборот	385,5	1 324,8	3 821,9	5 046,8	7 354,1	8 052,2	6 528,2	7 169,4
Продаж продовольчих товарів	221,6 (57,5%)	608,1 (45,9%)	1 607,4 (42,1)	1 991,7 (39,5%)	2 729,8 (37,1%)	3 081,8 (38,2%)	2 095,6 (32,1%)	2 358,7 (32,9)
Продаж непродовольчих товарів	163,9 (42,5%)	716,7 (54,1)	2 214,5 (57,9%)	3 055,1 (60,5%)	4 624,3 (62,9%)	4 970,4 (61,8%)	4 432,6 (67,9)	4 810,7 (67,1)

*) За даними Головного управління статистики в Тернопільській області

У розрахунку на одну особу у 2016 р. продано товарів на 7 579 гривні, з них у міських поселеннях – 14 760 грн., у сільських поселеннях – 1 758 грн. У 2013 році ці показники становили відповідно 4 693, 9 290, 1 053 грн. У 2000 році на одну особу припало 334 гривні роздрібною товарообороту, у 2005 році – 1 187 гривень, у 2010 році – 3 518 гривень (таблиця 5).

Таблиця 5

Розподіл роздрібною товарообороту підприємств за місцем розташування, млн. грн.*

Рік	Обсяг товарообороту, млн. грн.	У тому числі:		Рік	Обсяг товарообороту, млн. грн.	У тому числі:	
		у міських поселеннях	у сільських поселеннях			у міських поселеннях	у сільських поселеннях
1995	151,9	123,5 (81,3%)	28,4 (18,7%)	2012	4890,2	4278,2 (87,5)	612,0 (12,5)
2000	358,4	304,7 (85,0%)	53,7 (15,0%)	2013	4964,2	4350,1 (87,6)	614,1 (12,4)
2005	1287,6	1150,5 (89,4%)	137,1 (10,6%)	2015	7354,1	6226,7 (84,7)	827,4 (11,3)
2010	3738,1	3269,7 (87,5%)	468,4 (12,5%)	2016	8052,2	7014,0 (87,1)	1038,2 (12,9)
2011	4612,4	3978,5 (86,3%)	633,9 (13,7%)	2017	6 528,2

*) За даними Головного управління статистики в Тернопільській області

У 2016 р. продаж продовольчих товарів на одного жителя області склав 2 901 гривню, непродовольчих товарів – 4 678 гривень. На фоні загальнодержавних показників це складає: у 2000 році – 57,5%, у 2005 році – 59,3%, у 2010 році – 57,5%, у 2013 році – 49,3%, у 2014 році – 56,2%, у 2015 р. – 60,5%, у 2016 р. – 58,1%.

Таблиця 6

Основні показники розвитку роздрібного товарообороту на одну особу*, грн.

Показник	Роки							
	2000	2005	2010	2013	2015	2016	2017	2018
Роздрібний товарооборот загалом	334	1 187	3 518	4 693	6 887	7 579	6 241,8	6 854,9
Оборот у міських поселеннях; у тому числі: продовольчих товарів непродовольчих товарів	655 377 278	2 473 1 135 1 338	7 027 2 956 4 071	9 250 3 666 5 624	13 726	14 760
Оборот у сільських поселеннях; у тому числі: продовольчих товарів непродовольчих товарів	88 51 37	224 103 121	795 334 461	1 053 416 637	1 397	1 758

*) За даними Головного управління статистики в Тернопільській області

Така тенденція свідчить про значне відставання добробуту населення Тернопільської та його купівельної спроможності від середніх загальнодержавних показників та показників більшості сусідніх областей й значне подальше збільшення такого відставання.

Список використаних джерел

1. Закон України про зовнішньоекономічну діяльність. Верховна Рада УРСР. Закон від 16.04.1991 № 959-ХІІ. Редакція від 07.08.2011.
2. Бершн Б. Розничная торговля: стратегический подход: Пер. с англ. / Б. Бершн, Д. Зване. – М.: Изд. Дом «Вильямс», 2003. – 1184 с.
3. Бланк И. А. Торговый менеджмент / И. А. Бланк. – К.: УФИМБ, 1997. – 408 с.
4. Бурмистров В. Г. Организация торговли непродовольственными товарами / В. Г. Бурмистров. – М. Экономика, 1988. – 304 с.
5. Виноградова С. И. Организация и технология торговли: Учебник / С. И. Виноградова. – М.: Высшая школа, 1998. – 224 с.
6. Внутрішня торгівля / Географічна енциклопедія України: В 3-х томах / Ред-кол.: [...О. М. Маринич (відповід. ред.) та ін.] – К.: «Українська Радянська Енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1989. – Т. 1: А – Ж. – 416 с.
7. Гіл Чарлз В. П. Міжнародний бізнес: Конкуренція на глобальному ринку / Пер. з англ. / Чарлз В. П. Гіл. – К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001. – С. 32-167.
8. Даненбург В. Основы оптовой торговли. Практический курс / В. Даненбург, Р. Монкриф, В. Тейлор. – СПб. «Нева-Ладога-Онега», 1993. – 212 с.
9. Мережа роздрібної торгівлі на 1 січня 2015 року: Статистичний бюлетень / Відповід. за випуск Н. В. Куніц. – Тернопіль: Головне управління статистики у Тернопільській області, 2015. – 112 с.

10. Наявність та використання торгової мережі на ринках області в 2014 році: статистичний бюлетень / Відпов. за випуск Н. В. Куніц. – Тернопіль: Головне управління статистики у Тернопільській області, 2015. – 20 с.
11. Підприємства, що займаються роздрібною торгівлею: Статистичний бюлетень / Відпов. за випуск Н. В. Куніц. – Тернопіль: Головне управління статистики у Тернопільській області, 2015. – 42 с.
12. ТОВ «СЕ Борднетце-Україна» / Тернопільський Енциклопедичний Словник. – Тернопіль: ВАТ ТВПК «Збруч», 2008. – Т. 4. А-Я. – 788 с.
13. Торгівля / УРЕ. Видання друге. – К. Головна редакція УРЕ. – Том 11. Стодола – фітотерапія. – 606 с.
14. Торгівля Тернопільської області у 2017 році: Статистичний збірник / За редакцією Н. С. Дідунік; Відпов. за випуск Н. В. Куніц. – Тернопіль: Головне управління статистики у Тернопільській області, 2015. – 162 с.

Кривий Ю.

магістрант II курсу

спеціальності 014 Середня освіта (Географія)

Науковий керівник – доц. Заблоцький Б. В.

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ЗБОРІВСЬКОГО РАЙОНУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Постановка проблеми. Під впливом аграрних реформ в Україні проходять корінні зміни в сільському господарстві. Особливо актуальним є вивчення суспільно-географічних чинників розвитку сільського господарства адміністративного району. Важливе значення має виявлення типових та специфічних чинників діяльності сільськогосподарських підприємств району, їх функціональних зв'язків, форм територіального зосередження виробництва, видів мотивації аграрної регіональної діяльності. Попри всю важливість дослідження територіальної організації основних типів сільськогосподарських підприємств, суспільно-географічні чинники розвитку сільського господарства на рівні адміністративного району поки що недостатньо досліджені із позицій суспільної географії. Аналіз таких чинників дозволяє оцінити сучасну систему використання земель і обґрунтувати шляхи більш повного використання ресурсів сільськогосподарськими підприємствами району. Необґрунтованими залишаються теоретичні та методичні основи виявлення та аналізу сучасних чинників розвитку сільського господарства адміністративного району.

В українській та зарубіжній суспільно-географічній літературі є ряд праць, в яких висвітлюються питання суспільно-географічних чинників розвитку сільського господарства. За теоретико-методичну основу